

Vammaisneuvoston lausunto lasten, nuorten ja perheiden palveluiden verkoston selvityksestä

Vammaisneuvosto muistuttaa, että kaikessa hyvinvointialueen palvelujen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa tulee huomioida YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti erityisesti artiklan 25 terveys toteutuminen:

Sopimuspuolet tunnustavat, että vammaisilla henkilöillä on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen sukupuolisensitiivisten terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden vammaisille henkilöille, terveyteen liittyvä kuntoutus mukaan lukien.

Sopimuspuolet erityisesti:

- a) järjestävät vammaisille henkilöille saman laajuiset, -laatuiset ja -tasoiset maksuttomat tai kohtuuhintaiset terveydenhuoltopalvelut ja -ohjelmat kuin muille, myös seksuaali- ja lisääntymisterveiden sekä väestöpohjaisten kansanterveysohjelmien alalla;
- b) järjestävät ne terveydenhuoltopalvelut, joita vammaiset henkilöt tarvitsevat erityisesti vammaisuutensa vuoksi, mukaan lukien varhainen tunnistaminen ja puuttuminen tarvittaessa, sekä palvelut, joilla pyritään minimoimaan ja estämään uusia vammoja, myös lasten ja vanhusten keskuudessa;
- c) järjestävät nämä terveydenhuoltopalvelut mahdollisimman lähellä ihmisten omia yhteisöjä, myös maaseutualueilla;
- d) vaativat terveydenhuoltoalan ammattihenkilöitä järjestämään vammaisille henkilöille samanlaatuista hoitoa kuin muille, myös vapaan ja tietoon perustuvan suostumuksen perusteella, muun muassa lisäämällä tietoisuutta vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksista, arvosta, itsemääräämisoikeudesta ja tarpeista järjestämällä koulutusta sekä saattamalla voimaan julkista ja yksityistä terveydenhuoltoa koskevat eettiset ohjeet;

Vammaisneuvosto nostaa esiin myös vammaisvaikutusten arvioinnin tarpeen. Palveluverkkoa suunniteltaessa on tehty lapsivaikutusten arviointia, mutta ei vammaisvaikutusten arviointia. Yleinen tietoisuus vammaisuuteen liittyvistä erityiskysymyksistä on tarpeen kaikilla palvelulinjoilla. Henkilökunnalla voisi esimerkiksi olla lista kaikista palveluista ja tuista, joita vammaisten lasten perheet voivat saada Pirkanmaalla.

Päihde- ja mielenterveyspalveluissa, kuten muissakin hyvinvointialueen palveluissa, tulisi lisätä henkilöstön osaamista ja osaamisen kehittämistä koskien vammaisten lasten sekä nuorten erityistarpeita. Vammaisuuden tuoma henkinen lisäkuorma on myös huomioitava. Esimerkiksi neuropsykiatrisia haasteita omaavilla nuorilla on suurentunut riski lääkitysoireitaan päihteillä. Vammaisilla lapsilla voi olla huolta vanhempiansa jaksamisesta ja pelkoa ulkopuolelle jäämisestä.

Lapsilla ja nuorilla on tarve päästä ikätovereidensa kanssa samoihin harrastuksiin ja paikkoihin. Esimerkiksi iltapäivähoito voi joillekin aiheuttaa ulkopuolelle jäämisen tunnetta.

Sosiaalihuoltolaki on ensisijainen laki ja vammaispalvelulaki toissijainen. Sosiaalityössä tämä tarkoittaa tarvetta panostaa ennaltaehkäisevään työhön. Vammaisten henkilöiden perheille ja vammaisille tulisi tarjota tukea ennaltaehkäisevää lastensuojelua ja sosiaalipalveluja, jolla voitaisiin välttää lastensuojelun asiakkuuden tarvetta ja siten raskaampia, kalliimpia palveluita, Matalla kynnyksellä ja tietoisella palvelun sekä määrärahojen lisäämisellä ennaltaehkäiseviin sosiaalipalveluihin erityisesti heidän kohdallaan (autistiset ja neuropsykiatriset henkilöt ja heidän perheensä), joilla vaikeampaa saada vammaispalvelujen kautta palveluja .

Lasten kodin ulkopuolisissa sijoituksissa on paljon kuntakohtaisia eroja. Asiakkaiden joukossa on paljon lapsia, joilla neuropsykiatrisia haasteita. Näiden lasten kuntoutus ja kotiin saatava tuki on erittäin tärkeää.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden ja vammaispalveluiden yhteistyötä olisi tärkeä lisätä. Ennaltaehkäiseviin palveluihin ja toimiin tulee panostaa. Esimerkiksi mikäli vammaiselle lapselle ei myönnetä harrastusvälinettä tai tukea perheelle auton hankintaan, on vammaisella lapsella suuri riski jäädä syrjään ikätoveriensa harrastuksista. Kuljetuspalvelumatkojen rajoitettu määrä aiheuttaa myös osaltaan sosiaalista syrjäytymistä. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa tulee lisätä lasten omaa osallisuutta ja heidän kuulemistaan.

Perhetilanne on huomioitava kokonaisuutena ja tukipalveluja mahdollistettava herkästi, kun perheessä on vammaisen henkilö. Vaikka lapsi/ nuori on varsinainen asiakas, on huomioitava, että vanhempi saattaa olla vammaisen henkilö. Tämä on huomioitava palveluita järjestettäessä. Perhe on kuitenkin lapsen/ nuoren oleellinen lähipiiri.

Ongelmia on pienten kuntien vammaispalveluiden sosiaalityöntekijöiden saatavuudessa. Jos paikkakunnalla ei ole vammaispalveluiden työntekijää ja näiden asioiden osaajaa niin yhteistyö jää poikki- hallinnollisesti perheiden kanssa toteutumatta. Hyvinvointialueella tulee taata, että jokaisessa kunnassa on vammaispalveluiden sosiaalityöntekijän palvelut saatavissa.

Päihteitä käyttävien nuorten hoitoon pääsyä tulee tukea. Peli- ja päihderiippuvuuteen tulee olla saatavissa apua lähelläkin. Palveluita ei voi keskittää vain Tampereelle. Muutoinkin tulee huomioida, ettei palveluissa jää katvealueita. Kohtuuttoman pitkiä matkoja palveluihin ei saa syntyä mistään kunnasta.

Tarvetta on matalan kynnyksen palveluille. Liikkuvat palvelut tulee myös järjestää esteettömästi ja saavutettavasti.

Kuulovammaiset lapset pääsääntöisesti käyvät perusopetusta integroidusti. Tukihenkilötoiminnassa on havaittu tarve viittomakielen taidolle. Tässä järjestöyhteistyön avulla voitaisiin saada parannusta. Tietosuojan huomioiden Palveluohjausta olisi tärkeä lisätä tietosuoja huomioiden lasten, nuorten ja perheiden palveluista järjestöjen pariin.

Hyvinvointialueen tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnassa olisi hyödyllistä lisätä yhteistyötä järjestöjen kanssa. Järjestöjen mahdollisuutta tukihenkilöiden hankinnassa lastensuojelun puolelle kannattaa selvittää. Tukiperhetoiminnassa tulisi saada luotua tuo polku helpoksi ja saavutettavaksi erityislapselle kriisitilanteessakin ilman kohtuutonta odotusaikaa. Lisäksi tulee varmistaa, että tukiperhetoiminnassa olosuhteet ovat kunnossa.

Vammaisneuvosto tuo esille järjestöissä ja yhdistyksissä olevan mahdollisuuksia, tietoa ja taitoa, jota kannattaisi hyödyntää enemmän. Esimerkiksi järjestöjen kokemustoimija- ja vertaistointia, ammatillista yhteistyötä ja ohjaus- sekä neuvontatyötä tulisi lisätä ja yhteistyötä kehittää. Yhteistyötä vammaisjärjestöjen kanssa tulisi lisätä hyvinvointialueen palveluissa ja rakenteissa. Vammaisneuvosto esittää perhekeskusverkostoon lisättävän myös vammaisjärjestöjen edustajia.

